

Modül (Öneri) No	327
Öğrenme Alanı (Temel konu)	Yaratılış
Modül (Alt konu)	Yaratılışla İlgili Dinsizliği Çağrıştıran Dehşetli Kelimeler
Amaçlar	- Müslümanların farkına varmadan kullandıkları "sebepler yapıyor", "kendi kendine oluyor" ve "tabiat icat ediyor" gibi ifadelerin inanç üzerindeki risklerini fark eder. - Bir canlının oluşumunun, bir eczanedeki şişelerin rastgele devrilip mükemmel bir ilaç (tiryak) oluşturması kadar imkânsız olduğunu kavrar. - Vücuttaki zerrelerin kendi başlarına değil, bir "Ordu-yu Sübhani" veya "Kalem-i Kudretin noktaları" gibi ilahi bir kanunla hareket ettiğini anlar. - Tabiatın bir yaratıcı (Sâni) değil, ilahi bir sanat ve defter olduğunu; yaratma fiilinin ancak Kadîr-i Zülcelâl'e mahsus olduğunu idrak eder.
Süre	40 dk.
Seviye	Seviye 2
Yöntem ve Teknik-Etkinlik	Beyin Fırtınası: Başlangıçta "Varlıklar nasıl oluşuyor?" sorusuyla öğrencilerin mevcut algılarını ortaya çıkarmak ve "tabiat, sebep" gibi kavramların günlük dildeki kullanımını analiz etmek için kullanılır. Görüş Geliştirme: Öğrencilerin metindeki üç dehşetli kelime üzerine gerekçeli fikir beyan edip birbirlerini dinledikleri ve kanıtlar ışığında fikirlerini esnetebildikleri tartışma odaklı bir tekniktir.
Materyal ve Teknoloji	Tahta ve Tahta Kalemi
İşleniş/Öğrenme-öğretme süreci	Giriş: Analiz ve Sorgulama (Beyin Fırtınası) - Tahtaya büyük bir daire çizilir ve "Varlıklar nasıl oluşuyor?" sorusuna gelen tüm cevaplar (teknoloji, doğa, evrim, tesadüf vb.) bu daire içine yazılır. - Yazılan fikirler sınıfla beraber analiz edilir. Hangilerinin "sebeplere", hangilerinin "tabiata" veya "kendi kendine oluşmaya" işaret ettiği gruplandırılır. Gelişme: Uygulama (Görüş Geliştirme ve Temsiller) Üç Yolun Çıkmazı: Öğrenciler daire şeklinde dizilir. Metindeki üç tehlikeli ifade tahtaya yazılır: <i>Evcedethu'l-esbab:</i> Sebepler bu şeyi icat ediyor.

	○ <i>Teşekkele binefsihî</i>: Kendi kendine teşekkül ediyor. ○ <i>İktezathu't-tabiat</i>: Tabiat yapıyor. • Eczane Temsili: Metindeki eczane örneği üzerinden; fırtına çıksa ve şişeler devrilse, gramı gramına tam ölçülü, hayat veren bir iksir (tiryak) çıkar mı? sorusuyla sebeplerin ve tesadüfün imkansızlığı somutlaştırılır. • Zerrelerin Ordusu: İnsan vücudundaki zerrelerin; Kadîr-i Ezelî'nin kanunuyla hareket eden memurlar mı, yoksa her biri kâinatı görececek bir göze sahip ilahlar mı olduğu sorusuyla "kendi kendine oluşma" fikrinin mantıksızlığı tartışılır. Sonuç: Özetleme • Tabiatın bir sanatçı değil, bir sanat olduğu; zerrelerin ise ilahi kudretin noktaları olduğu belirtilerek her şeyin yaratıcısının Allah olduğu vurgulanır.
Ölçme ve Değerlendirme	Doğru / Yanlış Etkinliği: Öğrencilerin aşağıdaki cümleleri metne göre değerlendirmesi istenir: • Bir mevcudun birliği (vahdeti) varsa, o ancak tek bir elden (vâhid) çıkmış olabilir. [D] • Şişelerin devrilmesiyle hayat veren bir ilaç oluşması, sebeplerin birleşip canlı yapmasına benzer; bu mantıklıdır. [Y] • Vücuttaki her bir zerreye "yüz dâhi kadar bir akıl" vermek, inançsızlığın getirdiği bir hurafedir. [D] • "Kendi kendine teşekkül ediyor" demek, zerrelerle ilahlık vermek demektir ve bu akıldan uzaktır. [D]
İlişkili Metinler	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ¹ Mukaddime Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği ışıman eden dehşetli kelimeler var; ehl-i iman bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz: • Birincisi: Evcedethü'l-esbab, yani, "Esbab bu şeyi icad ediyor." • İkincisi: Teşekkele binefsihî, yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."

¹ Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

• **Üçüncüsü:** İktezathü't-tabiât, yani, “Tabîîdir, tabiat iktiza edip icad ediyor.”

Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem her mevcut sanatlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadim değil, yeniden oluyor. Her halde ey mülhid, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, ya diyeceksin ki esbab-ı âlem onu icad ediyor, yani esbabın içtimaında o mevcut vücut buluyor veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor veyahut tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor veyahut bir Kadir-i Zülcelâl'in kudretiyle icad edilir.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol muhal, battal, mümteni, gayr-i kabil oldukları kat'î ispat edilse, bizzarure ve bilbedahe dördüncü yol olan tarîk-ı vahdaniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL ki, esbab-ı âlemin içtimaıyla teşkil-i eşya ve vücut-u mahlûkattır. Pek çok muhalâtından yalnız üç tanesini zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor. O edviyelerden, zîhayat bir macun istenildi. Hem hayattar, harika bir tiryak, onlardan yapılmak icab etti. Geldik, o eczahanede, o zîhayat macunun ve hayattar tiryakın çoklukla efradını gördük. O macunlardan her birisini tetkik ettik.

Görüyoruz ki o kavanoz şişelerden her birisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir iki dirhem bundan, üç dört dirhem ötekinden, altı yedi dirhem başkasından ve hakeza muhtelif miktarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bir dirhem ya noksan veya fazla alınsa, o macun zîhayat olamaz, hasiyetini gösteremez. Hem o hayattar tiryakı da tetkik ettik. Her bir kavanozdan bir mizan-ı mahsusla bir madde alınmış ki zerre miktarı noksan veya ziyade olsa tiryak hassasını kaybeder. O kavanozlar elliden ziyade iken, her birisinden ayrı bir mizanla alınmış gibi ayrı ayrı miktarda eczaları alınmış.

Acaba hiçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki o şişelerden alınan muhtelif miktarlar, şişelerin garip bir tesadüf veya fırtınalı bir havanın çarpmasıyla devrilmesinden, her birisinden alınan miktar kadar, yalnız o miktar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, bâtıl bir şey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa “Bu fikri kabul etmem” diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi her bir zîhayat elbette zîhayat bir macundur. Ve her bir nebat, hayattar bir tiryak gibidir ki, çok müteaddit eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçüyle alınan maddelerden terkib edilmiştir. Eğer esbaba, anâsıra isnad edilse ve “Esbab icad etti” denilse, aynen

eczahanedeki macunun, şişelerin devrilmesinden vücut bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve bâtıldır. Elhâsıl, şu eczahane-i kübra-i âlemde, Hakîm-i Ezeli'nin mizan-ı kaza ve kaderiyle alınan mevadd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve her şeye şâmil bir irade ile vücut bulabilir. “Kör, sağır, hudutsuz, sel gibi akan küllî anâsır ve tabâyî ve esbabın işidir” diyen bedbaht, “O tiryak-ı acib, kendi kendine, şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur” diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmaktır. Evet, o küfür ahmakane, sarhoşâne, divanece bir hezeyandır...

AMMA İKİNCİ MESELE teşekkele binefsihî'dir. Yani, “Kendi kendine teşekkül ediyor.” İşte bu cümlemin dahi çok muhalâtı var; çok cihetle bâtıldır, muhaldır. Numune için muhalâtından üç tanesini beyan ederiz.

BİRİNCİSİ

Ey muannid münkir! Senin enaniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmeyi bir derece hükmediyorsun. Çünkü sen mevcutsun. Ve basit bir madde ve câmid ve tagayyürsüz değilsin. Belki daima teceddüdde olarak, gayet muntazam bir makine ve harika ve daima tahavvülde bir saray gibisin. Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kâinatla, hususan rızık münasebetiyle, hususan beka-i nev'î itibarıyla alâkadar ve alışverişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebatı bozmamak ve o alâkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar, öylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Güya bütün kâinata bakıyorlar, senin münasebatını kâinatta görüp öyle vaziyet alıyorlar. Sen zâhirî ve bâtinî duygularınla, o zerrelerin o harika vaziyetine göre istifade edersin.

Eğer sen vücudundaki zerreleri, Kadîr-i Ezeli'nin kanunıyla hareket eden küçücük memurları veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları (her bir zerre bir kalem ucu) veya kalem-i kudretin noktaları (her bir zerre bir nokta) olduğunu kabul etmezsen, o vakit senin gözünde çalışan her bir zerreye öyle bir göz lâzım ki,

senin mecmu-u cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebettar olduğun bütün kâinatı dahi görececek bir gözü ve bütün senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anâsırının menbalarını ve rızıkının madenlerini bilecek, tanıyacak, yüz dâhî kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu meselelerde zerre kadar akı olmayanın bir zerresine bin Eflâtun kadar bir ilim ve şuur vermek, bin derece divanece bir hurafeciliktir.

ÜÇÜNCÜ KELİME: İktezathu't-tabiat, yani, “Tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor.” İşte bu hükmün çok muhalâtı var. Numune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Eğer mevcudatta, hususan zîhayatta görünen, basîrâne, hakîmâne olan sanat ve icad Şems-i Ezelî'nin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnad edilse, lâzım gelir ki, tabiat, icad için her şeyde hadsiz manevî makine ve matbaaları bulundursun veyahut her şeyde kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet derc etsin. Çünkü nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşçikler semadaki tek güneşe isnad edilmese, lâzım gelir ki bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabîî, fitrî ve güneşin hasiyetlerine mâlik, zâhiren küçük, manen çok derin bir güneşin haricî vücudunu kabul ederek, zerrat-ı zücaciye adedince tabîî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi; aynen bu misal gibi, mevcudat ve zîhayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelî'nin cilve-i esmasına verilmezse, her bir mevcutta, hususan her bir zîhayatta, hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, âdeta bir ilâhı, içinde kabul etmek lâzım gelir. Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhalâtın en bâtılı, en hurafesidir. Hâlık-ı Kâinat'ın sanatını mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

Lem'alar, YeniAsya Neşriyat, s.295-301, İstanbul, Eylül-2022

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ²
وَأَخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ³

² Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın (Bakara Suresi: 32.)

³ Duaları şu sözlerle sona erer: “Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve övgü, şükür ve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur” (Yunus Suresi: 10.)